

TÜM DERSLER

Konu Özetli / Soru Bankası

10 SINIF

EVRENSEL
İLETİŞİM
YAYINLARI

Copyright ©

Evrensel İletişim Yayın Dağıtım
San. Tic. Ltd. Şti.

Bu kitabın her hakkı

EVRENSEL İLETİŞİM LTD. ŞTİ.'e aittir.

Hangi amaçla olursa olsun, bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayınlayan yayınevinin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayınlanması ve depolanması yasaktır.

Genel Yayın Yönetmeni

Engin KARAPINAR

Yazarlar

Komisyon

Dizgi - Grafik Tasarımcı

Osman GÜRLEYİK

Redaksiyon

Sinan AYDIN

Basım Yeri

Tarcan Matbaacılık

ISBN

978 - 625 - 6024 - 76 - 2

Zübeyde Hanım Mah. 655. Cad. No.: 15/A

Altındağ / ANKARA

Tel: (0312) 384 65 00 Faks: (0312) 384 61 00

email: evrensel@evrenseliletisim.com.tr

www.evrenseliletisim.com.tr

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerâhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaît bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

Sevgili Öğrenciler,

Uzun bir çalışmanın sonucu oluşturduğumuz “10. Sınıf Tüm Dersler Konu Özetli Soru Bankası” kitabımızın sizin öğrenim hayatınıza faydalı olacağına inanıyoruz.

Kitabımız okulunuzdaki ders kitaplarına paralel olarak yapılmış, bilmediğiniz hiçbir konuya yer verilmemiştir.

Her dersten yeterince soru çözebileceğiniz kitabımız, hem konuları pekiştirmede hem de sınavlarınıza hazırlanmanızda sizlere faydalı olacaktır.

Engin KARAPINAR

***“Başarmak için önce istemek gerekir.
İsteklerinizi başarmanız dileğiyle...”***

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Sözün Ezgisi	10
Kelimelerin Ritmi	30
Dünden Bugüne	50
Nesillerin Mirası	70

TARİH

Türkistan'dan Türkiye'ye	92
Beylikten Devlete Osmanlı	112
Cihan Devleti Osmanlı	134

COĞRAFYA

Coğrafyanın Doğası	174
Coğrafi Bilgi Sistemi	178
Doğal Sistemler	180
Beşerî Sistemler ve Süreçler	204
Ekonomik Faaliyetler ve Etkileri	208
Afetler ve Sürdürülebilir Çevre	212
Bölgeler, Ülkeler ve Küresel Bağlantılar	216

MATEMATİK

Geometrik Şekiller	224
İstatistiksel Araştırma Süreci	248
Sayılar	249
Fonksiyonlar	266
Sayma, Algoritma ve Bilişim	288
Analitik - Doğru Analitiği	300
Veriden Olasılığa	318

FİZİK

Kuvvet ve Hareket	328
Enerji	354
Elektrostatik	374
Dalgalar	384

KİMYA

Etkileşim	400
Çeşitlilik	440
Yeşil Kimya	462

BİYOLOJİ

Enerji	474
Ekoloji.....	502

İNGİLİZCE

School Life	522
Plans	524
Legendary Figure	526
Traditions	528
Travel	530
Helpful Tips	532
Food and Festivals	534
Digital Era	536
Modern Heroes and Heroines	538
Shopping.....	540

DİN KÜLTÜRÜ VE VE AHLAK BİLGİSİ

İslam'da Varlık ve Bilgi	544
Allah'ı Tanımak	546
İslam'ın Evrensel Mesajları	547
Din, Çevre ve Teknoloji.....	549
İslam Düşüncesinde İtikadi - Siyasi ve Fikhi Yorumlar	552

OKULA YARDIMCI

SINAVLARA HAZIRLIK

10
SINIF

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

SÖZÜN EZGİSİ

Bu tema kapsamında daha çok sözlü kültür ürünlerinden yola çıkılarak dilin zenginliğini ve ahengini önceleyen konu ve sorular bulacaksınız. Sözün müzikal yönü ve gücü ön plana çıkarılacaktır. Kültürel zenginliğimiz; tarihsel süreç içerisindeki gelişimi ve değişimi, edebî metin ve türler bağlamında ele alınacaktır.

A) KOŞUK

İslamiyet Öncesi Dönem’de en çok kullanılan nazım şeklidir.

Bu nazım şeklinin başlıca özellikleri şunlardır:

- Toylarda ve kazanılan savaşların sonrasında yapılan sığır törenlerinde, eğlencelerde söylenir.
- Bu şiirleri ozan, baksı, kam adı verilen halk şairleri dile getirir.
- Kopuz eşliğinde söylenen şiirlerdir.
- Genellikle aşk, doğa ve yiğitlik konusu ele alınır.
- Sözlü kültürün ürünüdür.
- Dörtlük nazım birimi kullanılır.
- İlk üç mısra kendi arasında, son mısra ise diğer dörtlüklerin son mısraları ile kafiyelenmiştir.
- Genellikle 7’li hece ölçüsü kullanılır.
- Ağırlıklı olarak yarım kafiye yer verilir.

Örnek:

Alın töpü yaşardı
Orut otın yaşurdi.
Kölnin suvın köşerdi.
Sığır buka münreşür.

Günümüz Türkçesi

Yamaç tepe yeşerdi.
Kuru otları aşırđı.
Göl sularını taşırdı.
Sığır, boğa böğrüşür.

Not:

Koşuklar İslamiyet sonrası halk edebiyatı nazım şekillerinden olan koşmanın öncüsü olarak kabul edilir.

Not:

İslamiyet öncesi edebiyatımızda koşukların yanında sav, sagu ve destanlar da yer almaktadır.

a) **Sav:** Günümüzdeki atasözlerinin karşılığıdır. Genelde şiir şeklinde olan savların secili nesir şeklinde olanları da vardır.

Örnek:

- Aç ne yimes, tok ne times.
(Aç ne yemez, tok ne demez.)
- Ağılda oğlak toğsa, arıkta otı öner.
(Ağılda oğlak doğsa, ırmakta otu biter.)

b) Sagu:

- Bir kimsenin ölümünden sonra yapılan yuğ törenlerinde, o kişinin ölümünden duyulan acıyı dile getiren eserlerdir.
- Bu şiirlerin halk edebiyatındaki karşılığı ağıt, divan edebiyatındaki karşılığı mersiye'dir.
- Alp Er Tunga için söylenen sagu ünlüdür.

Örnek:

Yagı ötin öçürgen
 Toydın anı köçürgen
 İşlar üzüp keçürgen
 Tegdi okı öldürü

Günümüz Türkçesi

Savaş ateşini söndüren
 Yerinden düşmanı süren
 İşleri evirip çeviren
 Felek oku öldürdü

B) KOŞMA

Âşık edebiyatı nazım şeklidir.

- Dörtlüklerden oluşur. Dörtlük sayısı genelde 3-5 arasında değişir. Altı dörtlükten oluşan koşmalar da vardır.
- 11'li hece ölçüsüyle (6+5 ya da 4+4+3 duraklı olarak) yazılır. En yaygın kafiye örgüsü abab cccb dddb eeeb ... veya aaab cccb dddb'dir.
- Gazel ve şarkıyla içerik olarak benzerlik gösteren koşma, saz eşliğinde söylenir.
- Konularına göre çeşitli adlar alır. İnsan, hayvan ve tabiat güzelliklerinin anlatıldığı koşmalara "güzelleme"; kahramanlık ve savaş konulu olanlara koçaklama; toplum ve insanın eleştirildiği koşmalara "taşlama"; ölenin arkasından duyulan acıyı anlatanlara "ağıt" denir. Ağıtlar sözlü edebiyatta "sagu", divan edebiyatında "mersiye" olarak adlandırılır.
- Ağırlıklı olarak lirik konuları ele alan koşmalar koşukların zaman içerisinde evrilerek ortaya çıkan şeklidir.

Ala gözlüm ben bu ilden gidersem,
 Zülfü perişânım kal melil melil.
 Kerem et aklından çıkarma beni,
 Ağla göz yaşını sil melil melil.

Yeğîn ey sevdiğim sen seni gözet,
 Karayı bağla da beyazı çöz, at.
 Doldur ver bâdeyi bir daha uzat,
 Ayrılık şerbetin ver melil melil.

Elvan çiçeklerden sokma başına,
 Kudret kalemini çekme kaşına,
 Beni unutursan doyma yaşına,
 Gez benim aşkımla yâr melil melil.

Karac`oğlan der ki: Ölüp ölünce,
 Ben de güzel sevdim kendi halımca;
 Varıp gurbet ile vasil olunca,
 Dostlardan haberim al, melil melil.

Karacaoğlan

C) TÜRKÜ

Anonim halk edebiyatımızın en yaygın nazım şekillerinden biri olan türkü kelimesinin kaynağı “Türk” kelimesidir.

- Hece ölçüsünün genellikle 7, 8 ve 11’li kalıplarına sahiptir.
- Genelde aaab / cccb / dddb, aaabb / cccbb, aaabcc / dddbcc şeklinde kafiyeleşir.
- Ezgi eşliğinde söylenir.
- Günümüzde söyleyeni ve besteleyeni bilinen türküler de vardır.
- Ait oldukları bölgelere göre adlar alırlar.
- Bent ve kavuştak (bağlama) olmak üzere iki bölümü vardır. Bent, asıl konunun işlendiği bölümdür. Bentlerin sonunda tekrar edilen dize veya dizelere kavuştak denir.
- Bentlerin ve kavuştukların kendilerine özgü dize sayısı ve kafiye düzeni bulunur.
- Aşk, ayrılık, hasret, mutluluk, hüznün gibi hayata dair hemen hemen her duygu ele alınır.

Örnek:

Yârim İstanbul’u mesken mi tuttun
Gördün güzelleri beni unuttun
Sılaya dönmeye yemin mi ettin

Gayrı dayanacak özüm kalmadı
Mektuba yazacak sözüm kalmadı

Yârim sen gideli yedi yıl oldu
Diktiğin fidanlar meyveye durdu
Seninle gidenler sılaya döndü

Gayrı dayanacak özüm kalmadı
Mektuba yazacak sözüm kalmadı

Ağamın geydiği ketenden gömlek
Yok imiş dünyada öksüze gülmek
Gurbet ellerinde kimsesiz örnek

Gayrı dayanacak özüm kalmadı
Mektuba yazacak sözüm kalmadı

İğde çiçek açmış dallar götürmez
Dağlar diken olmuş kervan oturmaz
Benim bağrım yufka sitem götürmez

Gayrı dayanacak özüm kalmadı
Mektuba yazacak sözüm kalmadı

Not:

Anonim halk şiirimizde mâni, ninni, ağıt gibi farklı türler de bulunmaktadır. Bunlar içinde ninniler belli noktalarda türkü ile ortak özellikler gösterebilir. Ninniler belli bir ezgi ile söylenir ve bir ya da daha çok dörtlülükten oluşabilir. Çocukları uyutmak için söylenen bu türün “ninni yavrum ninni, uysun da büyüsün ninni” gibi nakarat bölümleri vardır. Temel konunun çocuk olduğu ninnilerde çocuğun doğmasından duyulan sevinç, onun güzelliği, iyi huyları, sünnet, evlenme, meslek sahibi olma gibi geleceğe yönelik dilekler, gurbette kalan baba gibi temalar ele alınır.

Örnek:

Ninni diyem uykun gelsin
Uzak yoldan baban gelsin
Allah uzun ömür versin
Ninni nazlı yavrum, ninni

D) MASAL

Masal; genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa aktarılan, olağanüstü kahraman ve olayların bulunduğu edebî türdür.

- Olaya dayalı, sanatsal metinlerdir.
- Yer ve zaman belirsizdir.
- Olaylar, hayalî mekânlarda geçer.
- Anlatımda öğrenilen geçmiş zaman ya da geniş zaman kullanılır.
- Kahramanlar genellikle devler, periler, cinler, padişahlar, prenseslerden vb. oluşur.
- İyi ve kötünün mücadelesi anlatılır, masalın sonunda iyiler kazanır. Didaktik özellikler taşır.
- Yalın, duru bir dil ve üslup tercih edilir.
- Başında ve sonunda kalıp sözler bulunur.
- Evrensel değerler (iyilik, güzellik, doğruluk, yardımseverlik...) anlatılır; dinî ve millî öğelere yer verilmez.
- Kısa ve yoğun bir anlatımı vardır.
- Eğitici yanı bulunmaktadır.
- Sözlü gelenekte oluşmuştur.
- İyilik-kötülük, doğruluk-yalancılık, adalet, zulüm gibi karşıtlıkları ve bunların mücadelesini anlatır.
- Mensur bir yapıya sahiptir. Nazım ve nesirin karışık olduğu masallar da görülür.

Masalların Bölümleri

1. Döşeme: Masalın başlangıç bölümüdür. Bu bölüm giriş tekerlemesi ile başlar. Bu bölümde bir tekerleme ile dinleyici veya okurlar masalın olağanüstü dünyasına hazırlanır.

Bu bölüm “Bir varmış bir yokmuş” ile başlayan bölümdür.

2. Serim: Bu bölüm olay, kişi, zaman ve mekân ile ilgili temel unsurların ortaya konulduğu bölümdür. Olayların başlangıcı ele alınır.

3. Düğüm: Bu bölüm masalda anlatılan olayların düğümlendiği ve bir çıkmaza girdiği bölümdür. Merak unsuru ön plana çıkarılır.

4. Çözüm: Bu bölüm, düğümlenen olayların bir çözüme kavuşturulduğu bölümdür.

5. Dilek: Masalın olumlu bir sonuca bağlandığı bölümdür. Bitiş tekerlemesiyle son bulur. Bu bölümde hem masal kişilerine hem de dinleyicilere yönelik olumlu dilekler sunulur.

Edebiyatımızda Masal

Türk edebiyatında Uygur dönemi eseri olan *Kalyanamkara* ve *Papamkara* masal özelliği gösteren ilk eserlerdendir. Osmanlı döneminde sözlü gelenekten derlenerek hazırlanan *Billur Köşk*, ilk Türk masallarındandır.

XIX. yüzyıldan itibaren, Türk Halk Edebiyatının sözlü ürünleri içinde “kıssa” adıyla anılan masal için “mesel” sözcüğü kullanılmaya başlanmıştır. Masal sözcüğünü gerçek anlamına bağlı olarak kullanan ilk sanatçı Namık Kemal’dir. Namık Kemal; masalı eğitici, terbiye edici özellikte, bütünüyle hayalî olaylardan meydana gelen bir anlatım türü olarak tanımlamıştır. Halkın dilinde yaşayan masalları Pertev Naili Boratav, Eflatun Cem Güney, Naki Tezel gibi araştırmacılar derleyerek yayımlamıştır.

Türk masal kahramanları; devler, cadılar gibi olağanüstü özelliklere sahip varlıklar ile insanlar ve hayvanlardır. Masallarda padişah, hızır, derviş, hükümdar, Keloğlan vb. iyiliği temsil ederken devler, cadılar, vezirler vb. kötülüğü temsil eder.

Not:

Dünya edebiyatında öne çıkan masal derleyicileri ve eserleri şunlardır.

- Grimm Kardeşler
Çocuk ve Yuva Masalları
- Andersen
Kibritçi Kız, Çocuk Masalları
- Aisopos (Ezop)
Ezop Masalları
- Beydaba
Kelile ve Dimne
- Şehrazat
Binbir Gece Masalları

İSİM (AD) TAMLAMASI

İki veya daha fazla ismin, değişik ilgilerle birbirini tamamlayarak bir varlığı veya kavramı karşılamak üzere oluşturduğu sözcük öbeklerine “**isim (ad) tamlaması**” denir.

İsim tamlamalarında iki unsur vardır:

Tamlayan: Tamlanan ismin anlamını çeşitli yönlerden tamamlayan isimlerdir. Tamlamanın yardımcı unsurudur.

Tamlanan: Tamlamadaki anlamı tamamlayan isimlerdir. Tamlamanın asıl unsurudur.

Ağac -ın	dal-ı	Korku	film-i
Tamlayan	Tamlanan	Tamlayan	Tamlanan

Tamlama Ekleri:

Tamlayan ve tamlanan isimlerin tamlama kurarken aldığı eklerdir.

Tamlayan Ekleri:

-(n)ın / -(n)in / -(n)un / -(n)ün

- “-den” eki de tamlayan eki olarak kullanılır:

Aşağıdakilerden hangisi

Çocuklardan biri

Tamlanan ekleri: -(s)ı / -(s)i / -(s)u / -(s)ü Bunlar aynı zamanda iyelik ekleridir.

- İsim tamlamalarında zamirler de yer alabilir:

Onun tarağı Hepimizin dileği

Adamın biri Yumurtaların çoğu

İsim tamlamasının çeşitleri şunlardır:

1. Belirtili İsim Tamlaması:

Hem tamlayanı hem de tamlananı tamlama eki almış isim tamlamalarıdır.

Balonun rengi Odanın büyüklüğü

Kadının elleri Çantamın fermuarı

Gökyüzünün süsü Şişenin şekli

- Belirtili isim tamlamasında araya sıfat girebilir.
Evin **geniş** salonu Sınıfın **düşük** seviyesi
- Her iki ad da sıfat alabilir.
Büyük bahçenin **eski** kapısı

- Belirtili isim tamlamasında tamlayan ile tamlanan yer değiştirebilir.

Fena kırılmış **kolu adamın**.

2. Belirtisiz İsim Tamlaması:

Tamlayan ismin tamlayan eki almadığı, tamlanan ismin tamlanan eki aldığı isim tamlamalarıdır.

Kış güneşi Can simidi
Tatil zamanı Çay bahçesi
Yol ağzı Soru bankası

- Belirtisiz isim tamlamalarına gelen sıfat, tamlamanın tümüne yöneliktir.

Mavi mutfak perdesi
Sıfat Belirtisiz İsim Tam.

3. Zincirleme İsim Tamlaması:

Üç veya daha fazla ismin oluşturduğu isim tamlamalarıdır.

Elbisenin kolunun uzunluğu

Ali'nin çantasının askısı

Halının saçaklarının temizliği

- Zincirleme isim tamlaması, iki isim tamlamasının birleşmesiyle oluşur:

Kayısı reçeli

Reçelin kavanozu

Kayısı reçelinin kavanozu

Zincirleme isim tamlaması

SIFAT TAMLAMASI

Bir sıfatın bir ismi nitelemesi veya belirtmesi ile oluşan sözcük grubuna “sıfat tamlaması” denir. Yani sıfat tamlamalarında tamlayan sıfat, tamlanan ise isim olarak görev yapar.

<u>Tatlı</u>	<u>kurabiye</u>	,	<u>Mavi</u>	<u>balon</u>
Tamlayan	Tamlanan		Tamlayan	Tamlanan
(sıfat)	(ad)		(sıfat)	(ad)

Sıfat tamlamalarında isim tamlamalarından farklı olarak tamlayan veya tamlanan, “tamlama eki (ilgi ve iyelik eki)” almaz. Bu şekilde iki tamlamayı birbirinden ayırmak da mümkündür.

<u>Birinci soru</u>	<u>Sorunun çözümü</u>
Sıfat tamlaması	Ad tamlaması

- Sıfat-fiiller de adlarla sıfat tamlaması kurar.

Sevdiğim kişi , **Tükenmiş** ümit , **Koşar** adım

- Sıfatlar, zamirlerle sıfat tamlaması kurabilir.

Garip **biri** Yoksul **kimseler**

- Birkaç sıfat, tek bir ismi niteleyebilir veya belirtebilir.

Afacan, **sevimli** ve **minik** kedi

- Bir sıfat birden fazla ismi niteleyebilir veya belirtebilir.

Yeşil **ovalar**, **kırlar**, **bayırlar**

1. I. Eğitici niteliğe sahip olması
II. Belli bir yazarının bulunmaması
III. Olayların belli bir zamana bağlanmaması
IV. Öğrenilen geçmiş zamanla anlatılması
V. Döneminin dil özelliklerini yansıtmaması

Yukarıdakilerden hangisi masalın özelliklerinden biri değildir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Âşık tarzı Türk halk edebiyatının önemli şairlerinden olan – – – –, şiirlerinde duygu ve düşüncelerini içten ve özgün bir anlatımla dile getirmiştir. Gerçek adı ve hayatı hakkında kesin bilgiler yoktur. Şiirlerinden ve halk arasındaki anlatılardan 17. yüzyılda yaşadığı düşünülmektedir. Çukurova ve Toroslardaki Türkmen aşiretleri arasında yaşamıştır. Sıla özlemi, doğa, aşk, ayrılık, gurbet ve ölüm temalarını öne çıkarmıştır. Özellikle koşma ve semaileriyle tanınmıştır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Dadaloğlu B) Âşık Ömer
C) Dertli D) Karacaoğlu
E) Kuloğlu

3. I. Edebî metinlerde kelimelerin sıralanışından veya birbirleriyle ilişkisinden doğan ve kulağa hoş gelen ses düzenine – – – – denir.
II. Bir dizede bir notada vurgu, uzunluk veya ses özelliklerinin, durakların düzenli bir biçimde tekrarlanmasından doğan ses uygunluğuna – – – – denir.

Numaralanmış cümlelerde boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

	I	II
A)	ezgi	ahenk
B)	ahenk	ritim
C)	varyant	ezgi
D)	ritim	varyant
E)	üslup	tema

4. Çocuk edebiyatımızın önemli yazarlarından biridir. Birçok masalımızın ortaya çıkarılmasına önemli katkılarda bulundu. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yerel sanat dergilerinin çıkması için çalışmalar yaptı. Ulusal ve uluslararası ödüllerin sahibi olan yazar ve araştırmacı "Masalcı Baba" olarak tanındı, Kendi yazdığı masallar da bulunmaktadır.

Bu parçada tanıtılan yazarımız, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahmet Kutsi Tecer
B) Saim Sakaoğlu
C) Ziya Gökalp
D) Pertev Naili Boratav
E) Eflatun Cem Güney

5. Alp Er Tunga öldü mü?

Issız ajun kaldı mı?

Ödlek öçin aldı mı?

Emdi yürek yırtulur

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Alp Er Tunga öldü mü?

Kötü dünya kaldı mı?

Zaman öcünü aldı mı?

Şimdi yürek yırtılır.

Yukarıdaki dörtlük İslamiyet öncesi şiirlerden hangisine örnektir?

- A) Sagu B) Sav C) Koşuk
D) Destan E) Mersiye

6. - - - - yılın belli günlerinde eski Türklerin düzenledikleri av törenidir. - - - - eski Türklerin ölen birinin ardından düzenlediği törendir. - - - - ziya-fetlere verilen isimdir.

Yukarıda boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdaki kavramlardan hangileri getirilmelidir?

- A) Yuğ-Sığır-Şölen
B) Sığır-Yuğ-Şölen
C) Şölen-Sığır-Yuğ
D) Sığır-Şölen-Toy
E) Yuğ-Toy-Sığır

7. Sığır törenlerinde ve şölenlerde Şamanlar tarafından söylenen aşk, kahramanlık, doğa konulu şiirlere - - - - denir.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) sav B) sagu C) koşuk
D) destan E) koşma

8. Dağlarda gezer oldum
Okuyup yazar oldum
Ben bir güzel uğruna
Kuruyup gazel oldum

Bu dördlülle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) 7'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.
B) Redif kullanılmıştır.
C) Bir mâni örneğidir.
D) Benzetme sanatı kullanılmıştır.
E) Özgürlük teması işlenmiştir.

9. **Türkü nazım şekliyle ilgili aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?**

- A) Hece ölçüsünün 7, 8 veya 11'li kalıbıyla söylenir.
B) Özel bir ezgiyle söylenmesi onu diğer türlerden ayırır.
C) Türküler bentlerden ve kavuştaklardan oluşur.
D) Genellikle anonimdir ancak anonim olmayan türküler de vardır.
E) Türküler sadece ayrılık üzerine söylenir.

10. **Koşmayla ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**

- A) Genelde zengin kafiye yer verilir.
B) Koşmalarda 11'li hece ölçüsü kullanılır.
C) Doğal güzellikler, sevgi, aşk, özlem, kahramanlık gibi konular işlenir.
D) Koşmanın kafiye örgüsü aaab, cccb, dddb... şeklindedir.
E) Halk edebiyatının en çok kullanılan nazım şeklidir.

A	E	E	C	B	A	E	B	D	E
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

1. I. Kim okurdu kim yazardı
Bu düğümü kim çözerdi
Koyun kurt ile gezerdi
Fikir başka başk'olmasa
- II. Eşim dostum yavrularım
İşte benim sonbaharım
Veysel karanlık yollarım
Gelmez yola gidiyorum.

Aşağıdakilerden hangisi numaralanmış bu dörtlüklerin ortak özelliklerinden biri değildir?

- A) 8'li hece ölçüsünün kullanılması
B) Nazım şeklinin semai olması
C) Benzer temaların işlenmesi
D) Ahenk unsuru olarak redife yer verilmesi
E) Açık ve anlaşılır dille yazılması

2. On yıl var ayrım Kınadağı'ndan
Baba ocağından yâr kucağından
Bir çiçek dermeden sevgi bağından
Huduttan hududa atılmışım ben
Yolcuyum bir kuru yaprak misâli
Rüzgârın önüne katılmışım ben

Bu dizelerle ilgili olarak

- I. Özlem duygusunun kendini hissettirdiği bir içeriğe sahiptir.
II. Benzetme yoluyla anlama kuvvet kazandırılmıştır.
III. Koçaklamaya örnek bir anlamsal yapısı vardır.

yargılarından hangileri söylenemez?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

3. I. Ah bu türküler
Türkülerimiz
Ana sütü gibi candan
Ana sütü gibi temiz
Türkülerde tüter dağ dağ, yayla yayla
Köyümüz, köylümüz, memleketimiz

- II. Sarı zeybek şu dağlara yaslanır
Yağmur yağar silahları ıslanır
Bir gün olur deli gönül uslanır

Yazık olsun telli doru şanına

Eğil bir bak mor cebkenin kanına

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerin hangisi söylenemez?

- A) I. şiir serbest ölçü ile yazılmıştır.
B) II. şiirde hem redif hem kafiye vardır.
C) Her iki şiirde de sade bir dil kullanılmıştır.
D) I. şiirde teşbih sanatına yer verilmiştir.
E) Her iki şiir de anonim halk edebiyatına aittir.

4. I. Karac'oğlan der ki kondum göçülmez
Acıdır ecel şerbeti içilmez
Üç derdim var birbirinden seçilmez
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm

- II. Ok atılır kalasından
Hak saklasın belâsından
Köroğlu'nun nârâsından
Her yan gümbür gümbürdenir

**Bu dörtlüklerin ortak olan özelliği aşağıdaki-
lerin hangisidir?**

- A) Ölçüsü B) Kafiyesi C) Şairi
D) Teması E) Şiir türü

5. Masal dediğimiz şey, her milletin aynasıdır.

Bu cümleyle anlatılmak istenen düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Masalların geniş bir seven kitlesi vardır.
B) Masallar, edebî türler içerisinde en geniş konu dağarcığına sahiptir.
C) Masalı olmayan bir millettten söz etmek mümkün değildir.
D) Masallar, mensup oldukları milletlerin anlayış ve niteliklerini gösteren metinlerdir.
E) Tüm milletler aynı masal kaynağından beslenirler.

6. Atem tutem men seni
Şekere gatem men seni
Akşam baben gelende
Öğüne atem men seni

Hop hopun olsun oğlum
Gül topun olsun oğlum
Sıralı kavak dibinde
Toyluğun olsun oğlum

Bu dördlükler içerik ve şekil açısından bakıldığında aşağıdakilerin hangisinden alınmıştır?

- A) Türkü B) Koşma C) Koşuk
D) Ninni E) Ağıt

7. I. Döşeme
II. Dilek
III. Fasil
IV. Serim
V. Düğüm

Yukarıdakilerden hangisi masalın bölümlerinden biri değildir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

8. Düzenleyicisi bilinmemektedir. Bir ezgiyle söylenir. Hecenin 11'li kalıbının kullanıldığı şiirlerdir. 7, 8 ve 14'lü kalıplar da kullanılabilir. Bölgelere göre değişik adlarla anılabilir.

Yukarıda tanıtılan nazım şekli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sagu B) Ninni C) Koşma
D) Türkü E) Koşuk

9. Koşmalar konularına göre değişik isimler alır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisinde bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) İnsan, hayvan ve tabiat güzelliklerinin anlatıldığı koşmalara güzelleme denir.
B) Kahramanlık ve savaş konulu koşmalar koçaklamadır.
C) Toplum ve insanın eleştirildiği koşmalar, taşlama olarak adlandırılır.
D) Ölüm konulu koşmalar ağıt adını alır.
E) Edebiyatımızda en çok taşlama konulu koşmalar vardır.

10. Tek bir dördlükten oluşan nazım şeklidir. Anonimdir. Sevgi, tabiat, eleştiri, övgü, ayrılık, hasret gibi konularda yazılabilir. Konu sınırı yoktur ve aaxa biçiminde kafiyeleşir. 7'li hece ölçüsü kullanılır.

Yukarıda tanıtılan nazım şekli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Koşuk B) Mâni C) Koşma
D) Sagu E) Türkü

B	E	D	C	D	D	B	E	C	C
10	6	9	7	8	6	5	4	3	2

1. Masal, destan, mâni, türkü ve yazılı edebiyatın herhangi bir dalında ilk çıkışından sonra anlatanlar veya yazarlar değişikçe araya katılan sözlerle ilk metinlerden daha farklı metinler ortaya çıkar. Bu metinler o eserin – – – – olarak adlandırılır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) derlemeleri B) temaları
C) varyantları D) özellikleri
E) etkileri

2. Köroğlu'yum medhim merde yeğine
Koçyiğit değişmez cengi düğüne
Seresperpe gider düşman önüne
Ölümü karşılar meydan içinde

Bu dördlükte ilgili aşağıdakilerin hangisi söylenemez?

- A) Bir halk şiirinin son dördlüğü olduğu
B) Koçaklama türünde kaleme alındığı
C) Karşıtlıklardan yararlanıldığı
D) Düz kafiye örgüsü ile yazıldığı
E) Ahenk unsuru olarak redife yer verildiği

3. Tutam yâr elinden tutam
Çıkam dağlara dağlara
Olam bir yaralı bülbul
İnem bağlara bağlara

Birin bilir birin bilmez
Bu dünya kimseye kalmaz
Yâr ismini desem olmaz
Düşer dillere dillere

Bu dördlükler için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Yarım kafiye kullanıldığı
B) Yinelemelere başvurulduğu
C) Lirik bir şiirden alındığı
D) Taşlama türünde yazıldığı
E) Karşıtlığa yer verildiği

4. I. Dertli gibi sarıksızdır
Ayağı da çarıksızdır
Boynuzu yok kuyruksuzdur
Şeytan bunun neresinde

- II. Gün ikindi akşam olur
Gör ki başa neler gelir
Veysel gider adı kalır
Dostlar beni hatırlasın

Aşağıdakilerden hangisi bu dördlüklerin ortak özelliklerinden biri değildir?

- A) Aynı kafiye örgüsüne sahip olma
B) 8'li hece ölçüsüyle yazılmış olma
C) Satirik konulu şiirden alınmış olma
D) Ait oldukları şiirin son dördlüğü olma
E) Ahenk unsuru olarak redif kullanılmış olma

5. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirid oynarken, eski hamam içinde... Üşüdüm Allah üşüdüm, daldan armut düşürdüm. Armudumu yemişler, bana çirkin demişler... Çirkin değil, güzelim, inci, mercan dizerim. Ben mercandan geçemem, Aksaray'a göçemem... Aksaray'ın kilidi, bana vuran kim idi? Emmim oğlu Musacık, eli kolu kısacık... Çık çıkalım çardağa, taş atalım çaylağa; çaylak başın kaldırmış, ayvaları çaldırmış... Hani kâğıt, hani defter? Bir de gelmiş çevre ister; çevrede güller, sendeki diller; ben gider oldum, duymasın eller...

Bu parça masalın aşağıdaki bölümlerinin hangisinden alınmıştır?

- A) Döşeme B) Serim
C) Dügüm D) Çözüm
E) Dilek